

## บทที่ 17

### การชันสูตรพลิกศพ

การชันสูตรพลิกศพเป็นขบวนการทางกฎหมาย ที่ปรากฏในบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตั้งแต่มาตรา 148 จนถึงมาตรา 156 เป็นส่วนหนึ่งของขบวนการสอบสวน ซึ่งมีแพทย์เข้ามาร่วมดำเนินการด้วย เพื่อให้นักศึกษาสามารถอธิบายขบวนการชันสูตรพลิกศพ และสามารถอธิบายบทบาทของผู้ชันสูตรพลิกศพได้ ตลอดจนอธิบายวิธีการชันสูตรพลิกศพได้ ในบทนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอน 1 ข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ

ตอน 2 วิธีการชันสูตรพลิกศพ

**ตอน 1 ข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ**

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การชันสูตรพลิกศพเป็นขบวนการที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้ ซึ่งจะแยกพิจารณาเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

1. เหตุที่จะทำการชันสูตรพลิกศพ
2. ความมุ่งหมายของการชันสูตรพลิกศพ
3. ผู้เกี่ยวข้องกับชันสูตรพลิกศพ
4. การไต่สวนชันสูตรพลิกศพ
5. ส่วนของการชันสูตรพลิกศพ
6. คำตอบแทนการชันสูตรพลิกศพ
7. โทษจากการกระทำแก่ศพหรือสภาพแวดล้อม

**1. เหตุที่จะทำการชันสูตรพลิกศพ**

ป. วิอาญา ม. 148 บัญญัติเหตุที่จะทำการชันสูตรพลิกศพไว้ดังนี้

“ม. 148 เมื่อปรากฏแน่ชัด หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ หรือตายในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้มีการชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่การตายโดยประหารชีวิตตามกฎหมาย

การตายโดยผิดธรรมชาติ นั้น คือ

- (1) ฆ่าตัวตาย
- (2) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย
- (3) ถูกสัตว์ทำร้ายตาย
- (4) ตายโดยอุบัติเหตุ
- (5) ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ

ดังนั้น เหตุที่จะทำการชันสูตรพลิกศพจึงสรุปตามบทบัญญัติในกฎหมายข้างต้น ได้ 2 ประการคือ

- 1.1 การตายโดยผิดธรรมชาติ หรือสงสัยว่าจะมีการตายโดยผิดธรรมชาติ
- 1.2 การตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็นการตาย

โดยธรรมชาติ ก็ตาม

## 2. ความมุ่งหมายของการชันสูตรพลิกศพ

ป. วิอาญา ม. 154 บัญญัติว่า “ให้ผู้ชันสูตรพลิกศพทำความเห็นเป็นตัวหนังสือ แสดงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้ กล่าวว่ามีใครหรือสงสัยว่าใครเป็นผู้กระทำผิดเท่าที่จะทราบได้”

จากบทบัญญัติข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นถึงความมุ่งหมายของกฎหมายที่ให้ผู้ชันสูตรพลิกศพทำความเห็นในเรื่องต่าง ๆ 4 ประการคือ

2.1 เหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Cause and Manner of Death เหตุตาย หมายถึง เหตุที่ทำให้ตายโดยตรง และเหตุสนับสนุน

พฤติการณ์ที่ตาย หมายถึง การตายโดยอุบัติเหตุทำตนเอง หรือถูกทำร้ายตาย หรือตายโดยโรคภัยไข้เจ็บซึ่งถือว่าตายโดยธรรมชาติ

2.2 ผู้ตายเป็นใคร

2.3 สถานที่และเวลาตาย

2.4 ใครทำให้ตายเท่าที่พอจะบอกได้

## 3. ผู้เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพ

ผู้เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพอาจแบ่งได้ ดังนี้

3.1 ผู้มีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ

“ป. วิอาญา ม.150 ในกรณีที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ ให้พนักงานสอบสวน แห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ กับแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ซึ่งได้รับวุฒิบัตร หรือได้รับหนังสืออนุมัติ จากแพทยสภา ทำการชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว ถ้าแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ดังกล่าวไม่มี หรือไม่

อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์โรงพยาบาลของรัฐไม่มี หรือ ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดไม่มี หรือ ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชน หรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัคร ตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุขปฏิบัติหน้าที่ และในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมผู้นั้น เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ทั้งนี้ ให้พนักงานสอบสวนและแพทย์ดังกล่าว ทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพทันที และให้แพทย์ดังกล่าว ทำรายงานแนบท้าย บันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพด้วยภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งเรื่อง ถ้ามีความจำเป็น ให้ขยายเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ รายงานดังกล่าวให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนชันสูตรพลิกศพและในกรณีที่มีความตายมิได้เป็นผล และการกระทำผิดอาญา ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการเมื่อเสร็จสิ้นการชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว และให้พนักงานอัยการดำเนินการต่อไปตามมาตรา 156

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวน แจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพทราบ และก่อนการชันสูตรพลิกศพ ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ป่วยอย่างน้อยหนึ่งคนทราบเท่าที่จะทำได้

ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครอง ตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไป แห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพ ร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ตามวรรคหนึ่ง และให้นำบทบัญญัติในวรรคสองมาใช้บังคับ.....”

บทบัญญัติในมาตรานี้ได้แก้ไขใหม่ โดย พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 โดยให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ซึ่งวันที่ใช้บังคับคือ 27 มิถุนายน 2543 (ราชกิจจานุเบกษา 116 ตอน 137 ก วันที่ 30 ธันวาคม 2542)

จากบทบัญญัติข้างต้น จะเห็นว่า ในกรณีทั่วไป การชันสูตรพลิกศพ จะทำโดยบุคคล 2 ฝ่าย คือ

ก. พนักงานสอบสวนในท้องที่ที่พบศพ

ข. แพทย์ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ใช้แพทย์ตามลำดับ คือ แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ซึ่งได้รับวุฒิบัตรหรือหนังสืออนุมัติทางแพทยสภา, แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ, แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด, แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชน หรือ แพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุข

การใช้ถ้อยคำในกฎหมาย อาจก่อให้เกิดความสับสนได้ เพราะการแบ่งประเภทของแพทย์ที่เรียงลำดับไว้ขาดความชัดเจน เช่น แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ กำหนดไว้ลอย ๆ ทำให้เกิดปัญหาว่าต้องอยู่โรงพยาบาลของรัฐหรือเอกชนหรือไม่ ถ้าไม่ได้อยู่โรงพยาบาลของรัฐและของเอกชนใด จะเข้าเป็นคุณสมบัติเป็นอันดับแรกที่อยู่ในเกณฑ์ไปชั้นสูตรพลิกศพด้วยหรือไม่ ส่วนคำว่าแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ก็ได้ชี้บ่งว่าอยู่ภาครัฐหรือเอกชน ก่อให้เกิดความสับสนพอสมควร แต่เมื่อพิจารณาจากลักษณะการบัญญัติกฎหมายที่ต้องถือฝ่ายราชการเป็นหลัก 3 ลำดับแรกที่กฎหมายจัดลำดับไว้น่าจะหมายถึงแพทย์ในสังกัดหน่วยงานของรัฐทั้งหมด ส่วน 2 ลำดับ สุดท้ายเป็นแพทย์ฝ่ายเอกชน คือ ฝ่ายโรงพยาบาลเอกชน กับแพทย์คลินิกเอกชน (ซึ่งกฎหมายใช้ว่า แพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม โดยผู้ร่างกฎหมายอาจเข้าใจผิดว่า แพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม คือ แพทย์ที่ทำเวชปฏิบัติเอกชน ทั้ง ๆ ที่ความจริง คำว่าผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมในกฎหมาย หมายถึงแพทย์ที่ได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ดังนั้น แพทย์ทุกคนที่ปฏิบัติงานอยู่ เป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมทั้งสิ้น)

สำหรับกรณีพิเศษ คือ กรณีที่การตายเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงาน หรือ การตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่า ปฏิบัติราชการตามหน้าที่ การชันสูตรพลิกศพต้องมีบุคคลอีก 2 ฝ่าย เข้ามาร่วมด้วย คือ

1. พนักงานอัยการ แห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ กับ
2. พนักงานฝ่ายปกครอง ตำแหน่งตั้งแต่ปลัดอำเภอ หรือเทียบเท่าขึ้นไป แห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่

เพราะฉะนั้น อาจสรุปได้ว่า ผู้มีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพได้แก่ บุคคล 2 ฝ่าย คือ พนักงานสอบสวนกับแพทย์ แต่ถ้าเป็นการตายจากการกระทำของเจ้าพนักงาน หรือ ตายระหว่างคุมขังของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ผู้ชันสูตรพลิกศพต้องมี 4 ฝ่าย คือ เพิ่มพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองอีก 2 ฝ่าย

### 3.2 ผู้อื่นที่เกี่ยวข้องในการชันสูตรพลิกศพ

#### (1) ญาติหรือผู้ใกล้ชิด มีหน้าที่ดังนี้

ป.วิอาญา ม.149 บัญญัติว่า “ความตายผิดธรรมชาติเกิดขึ้น ณ ที่ใด ให้เป็นหน้าที่ของสามี ภริยา ญาติ มิตรสหาย หรือผู้ปกครองของผู้ตายที่รู้เรื่องการตายเช่นนั้น จัดการดังต่อไปนี้

(1) เก็บศพไว้ ณ ที่ซึ่งพบศพนั่นเอง เพียงเท่าที่จะทำได้

(2) ไปแจ้งความแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยเร็วที่สุด

หน้าที่ดังกล่าวในวรรคต้นนั้น มีตลอดถึงผู้อื่นซึ่งได้พบศพ ในที่ซึ่งไม่มีสามี ภริยา ญาติ มิตรสหาย หรือผู้ปกครองของผู้ตายที่อยู่ในนั้น

ผู้ใดละเลยไม่กระทำหน้าที่ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ห้าพันบาท”

นอกจากนั้น ญาติตามมาตรานี้ ยังมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาล ขอเข้ามาชันศพยานในกรณีที่มีการไต่สวนชันสูตรพลิกศพ ตลอดจนสามารถนำสืบพยานหลักฐานอื่นได้ด้วยดังจะได้กล่าวต่อไป

(2) ผู้ได้รับมอบหมายจากแพทย์ ใน พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา(ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติบทก่อนผันชั่วคราวไว้ในมาตรา 7 ดังนี้

“มาตรา 7 ภายใน 5 ปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ในกรณีที่ต้องชันสูตรพลิกศพตามมาตรา 148 (3) และ (4) แห่งประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา ถ้าแพทย์ตามมาตรา 150 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ มีเหตุจำเป็นไม่สามารถไปตรวจชันสูตรพลิกศพในที่เกิดเหตุได้ แพทย์ดังกล่าวอาจมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล หรือเจ้าหน้าที่ในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ที่ผ่านการอบรมทางนิติเวชศาสตร์ไปร่วมตรวจชันสูตรพลิกศพ ในที่เกิดเหตุในเบื้องต้น แล้วรีบรายงานให้แพทย์ทราบโดยเร็ว เพื่อดำเนินการตามมาตรา 150 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัตินี้ต่อไป

ความในวรรคหนึ่ง มิให้ใช้บังคับแก่การปฏิบัติหน้าที่ของแพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชน หรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัคร

ให้เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่ง ได้รับค่าตอบแทน หรือค่าป่วยการค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พัก ตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง”

บทบัญญัติในมาตรานี้ เป็นบทผ่อนผันชั่วคราว สำหรับการชันสูตรใน 2 กรณี คือ กรณีถูกสัตว์ทำร้าย และอุบัติเหตุ และสำหรับแพทย์ของหน่วยงานของรัฐเท่านั้น โดยผ่อนผันไม่ให้แพทย์ต้องออกไปชันสูตรพลิกศพในที่เกิดเหตุ แต่ให้ดำเนินการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ที่ได้รับการอบรมทางนิติเวชศาสตร์แล้ว ออกไปร่วมตรวจชันสูตรพลิกศพในที่เกิดเหตุเบื้องต้น แล้วเจ้าหน้าที่นั้นต้องรีบกลับมารายงานให้แพทย์ผู้ที่ยอมมอบหมายนั้นทราบโดยเร็ว และแพทย์ผู้มอบหมายนั้น ก็ยังคงรับผิดชอบเป็นผู้ชันสูตรพลิกศพอยู่

ถ้อยคำในมาตรานี้ ดูจะมีปัญหาว่า เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากแพทย์นั้น จะออกไปทำอะไร มากน้อยแค่ไหน

ในทางปฏิบัติออกจะยุ่งยากอยู่บ้าง ดังนี้คือ

(ก) แพทย์ต้องทำหนังสือมอบหมาย เพื่อพนักงานสอบสวนจะได้ทราบว่าเจ้าหน้าที่ผู้ใดนั้นมาแทนแพทย์

(ข) เจ้าหน้าที่ต้องบันทึกข้อมูลทั้งหมดและทำรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรเสนอแพทย์

(ค) แพทย์ใช้รายงานของเจ้าหน้าที่นั้นในการร่วมทำบันทึกรายละเอียดการชันสูตรพลิกศพ และทำรายงานแนบท้ายบันทึกดังกล่าว ตาม ป.วิอาญา ม.150 วรรคหนึ่ง ที่แก้ไขใหม่ (ดูข้อ 3.1)

#### 4. การไต่สวนชันสูตรพลิกศพ

ป.วิอาญา ม.150 วรรค 4-11 บัญญัติว่า

“เมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพตามวรรคสามแล้ว ให้พนักงานสอบสวนทำสำนวนชันสูตรพลิกศพแล้วส่งไปยังพนักงานอัยการภายในสามสิบวันนับแต่ทราบเรื่อง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ

เมื่อได้รับสำนวนชันสูตรพลิกศพแล้ว ให้พนักงานอัยการทำคำร้องต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เพื่อให้ศาลทำการไต่สวนและทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าเป็นผู้กระทำความร้ายเท่าที่จะทราบได้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับสำนวน ถ้ามีความจำเป็น

ให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผล และความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานอัยการ

ในการไต่สวนตามวรรคห้า ให้ศาลปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนไว้ที่ศาล และให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลส่งสำเนาคำร้องและแจ้งกำหนดวันนัดไต่สวนให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายตามลำดับอย่างน้อยหนึ่งคน เท่าที่จะทำได้ ทราบก่อนวันนัดไต่สวนไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน และให้พนักงานอัยการนำพยานหลักฐานทั้งปวงที่แสดงถึงการตายมาสืบ

เมื่อศาลได้ปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนแล้ว และก่อนการไต่สวนเสร็จสิ้น สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอเข้ามาซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบ และนำสืบพยานหลักฐานอื่นได้ด้วย เพื่อการนี้ สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายมีสิทธิแต่งตั้งทนายความดำเนินการแทนได้ หากไม่มีทนายความที่ได้รับการแต่งตั้งจากบุคคลดังกล่าวเข้ามาในคดีให้ศาลตั้งทนายความขึ้นเพื่อทำหน้าที่ทนายความฝ่ายญาติผู้ตาย

เมื่อศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะเรียกพยานที่นำสืบมาแล้ว มาสืบเพิ่มเติมหรือเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบก็ได้ และศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการไต่สวนและทำคำสั่ง แต่ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิของผู้นำสืบพยานหลักฐานตามวรรคแปดที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญอื่นมาให้ความเห็นได้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้ถึงที่สุด แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิฟ้องร้อง และการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หากพนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นได้ฟ้องหรือจะฟ้องคดีเกี่ยวกับการตายนั้น

เมื่อศาลได้มีคำสั่งแล้ว ให้ส่งสำนวนการไต่สวนของศาลไปยังพนักงานอัยการเพื่อส่งแก่พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป”

กฎหมายมาตรานี้ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลายครั้งกล่าวคือ ความตายที่เกิดโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ตรงกับ พ.ร.บ.การชันสูตร

พ.ศ. 2547 เรียกว่า วิสามัญฆาตกรรม แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ได้นำเอาศัพท์ดังกล่าวมาใช้ และเดิมกฎหมายบัญญัติให้ผู้พิพากษาชั้นต้นออกไปร่วมชั้นสูตรพริกศพในกรณีเช่นนี้ด้วย แต่ต่อมาได้มีการแก้ไขให้มีการชั้นสูตรพริกศพอย่างธรรมดาและศาลต้องทำการไต่สวนอีกครั้งหนึ่ง เพราะการให้ผู้พิพากษาต้องออกไปชั้นสูตรพริกศพนั้นเป็นภาระต่อผู้พิพากษามาก ทั้งยังไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง การให้ผู้พิพากษาทำการไต่สวนอีกครั้งหนึ่งนี้คล้ายวิธีการของโคโรเนอร์ เพื่อให้เป็นหลักประกันเสรีภาพในร่างกายของประชาชน แต่บางท่านก็เห็นว่าการพิจารณาของศาลเสียเวลาและเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาหลบหนีได้ ต่อมาได้มีการแก้ไขให้พนักงานอัยการออกไปร่วมชั้นสูตรพริกศพในกรณีดังกล่าว โดยไม่ต้องมีการไต่สวนในศาล แต่ก็เห็นว่าการปฏิบัติเช่นนั้นทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ตาย จึงได้มีการแก้ไขให้มีการไต่สวนอย่างเดิมอีก โดย พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2523 และการแก้ไขครั้งล่าสุดนี้ ให้มีผู้ชั้นสูตรพริกศพ เป็น 4 ฝ่ายแล้วต้องไต่สวนในชั้นศาลอีก

นอกจากนั้น ในการไต่สวนชั้นสูตรพริกศพตามบทบัญญัติที่แก้ไขใหม่ ยังกำหนดให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาล ขอให้ศาลส่งสำเนาคำร้อง และแจ้งวันนัดไต่สวนให้ผู้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายตามลำดับ อย่างน้อยหนึ่งคนเท่าที่จะทำได้ทราบก่อนวันนัดไต่สวน ไม่น้อยกว่าสิบห้าวันด้วย

สรุปการไต่สวนชั้นสูตรพริกศพนี้ กระทำใน 2 กรณีคือ

4.1 ความตายนั้นเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่

4.2 ตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่

ผู้ต้องขังในเรือนจำตายลง ถือว่าตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ (ฎีกาที่ 106/2501 วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่)

## 5. จำนวนการชั้นสูตรพริกศพ

จากบทบัญญัติใน ป.วิอาญา ม.150 วรรคหนึ่ง ที่แก้ไขใหม่ ได้บัญญัติเกี่ยวกับจำนวนการชั้นสูตรพริกศพไว้ว่า ต้องประกอบด้วย

5.1 บันทึกรายละเอียดแห่งการชั้นสูตรพริกศพ ที่ทำโดยพนักงานสอบสวนและแพทย์

5.2 รายงานแนบท้ายบันทึกรายละเอียดในข้อ 5.1 ซึ่งแพทย์ต้องทำให้เสร็จภายใน 7 วัน

ตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2543 ข้อ 15 กำหนดว่า

“ข้อ 15 ในสำนวนการชันสูตรพลิกศพ จะต้องปรากฏเอกสารหลักฐานเบื้องต้น ดังต่อไปนี้

- (1) หลักฐานการแจ้งให้ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพทราบ
- (2) หลักฐานการแจ้งให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตาย อย่างน้อยหนึ่งคนทราบเท่าที่จะทำได้
- (3) บันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวน และแพทย์
- (4) รายงานของแพทย์แนบท้ายบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพ
- (5) หลักฐานการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลหรือเจ้าหน้าที่ในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ที่ผ่านการฝึกอบรมทางนิติเวชศาสตร์ ตามความในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542
- (6) บันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาของแพทย์และพนักงานสอบสวน”

สำนวนการชันสูตรพลิกศพนั้น ถ้าเป็นกรณีการตาย มิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา พนักงานสอบสวน ต้องส่งสำนวนการชันสูตรพลิกศพดังกล่าวไปยังพนักงานอัยการ เมื่อเสร็จสิ้นการชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว ให้พนักงานอัยการดำเนินการต่อไปตามมาตรา 156 ดังนี้

“ป.วิอาญา ม. 156 ให้ส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพ ในกรณีที่ความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา ไปยังข้าหลวงประจำจังหวัด”

## 6. คำตอบแทนการชันสูตรพลิกศพ

ป.วิอาญา ม.150 วรรค 12 บัญญัติว่า

“แพทย์ตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานผู้ได้ทำการชันสูตรพลิกศพ และผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลขอใ้มาให้ความเห็นตามมาตรานี้ มีสิทธิได้รับคำตอบแทน หรือคำป่วยการคำพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พัก ตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง ส่วนทนายความที่ศาลตั้งตามมาตรานี้ มีสิทธิได้รับเงินรางวัล และค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกับทนายความที่ศาลตั้งตามมาตรา 173”

บทบัญญัติในวรรคนี้ ได้เพิ่มขึ้นจากเดิม เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการชั้นสูตร พลิกศพที่ได้มาตรฐานถูกต้อง จึงมีการให้ค่าตอบแทนและค่าป่วยการต่าง ๆ แก่ผู้ทำการ ชั้นสูตรพลิกศพ และผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งกระทรวงยุติธรรมได้ออกระเบียบเกี่ยวกับเรื่องนี้ และ ประกาศใช้แล้ว

#### 7. โทษจากการกระทำแก่ศพหรือสภาพแวดล้อม

พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติม ป.วิอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 ได้เพิ่มบทลงโทษจากการกระทำแก่ศพ หรือสภาพแวดล้อมในบริเวณที่พบศพ ก่อนการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้น โดยเพิ่มบทบัญญัติเป็นมาตรา 150 ทวิ ดังนี้

“ป.วิอาญา ม.150 ทวิ ผู้ใดกระทำการใด ๆ แก่ศพ หรือสภาพแวดล้อมในบริเวณที่พบศพ ก่อนชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้น ในประการที่น่าจะทำการชันสูตรพลิกศพหรือผลทางคดีเปลี่ยนแปลงไป เว้นแต่จำเป็นต้องกระทำเพื่อป้องกันอันตรายแก่อนามัยของประชาชน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสองปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นการกระทำโดยทุจริต หรือเพื่ออำพรางคดี ผู้กระทำต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

บทบัญญัติในมาตรานี้ เป็นการห้ามการกระทำต่อศพ หรือสภาพแวดล้อมในบริเวณที่พบศพ ที่อาจทำให้ผลการชันสูตรพลิกศพต้องเปลี่ยนแปลงไป แต่ก็มีข้อยกเว้นว่า ถ้าเป็นการกระทำที่จำเป็นต้องทำเพื่อป้องกันอันตรายแก่อนามัยของประชาชน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น ก็สามารถทำได้ ถ้าการกระทำที่ไม่เข้าข้อยกเว้นดังกล่าว ผู้กระทำต้องมีความผิด และถ้าการกระทำผิดเกิดขึ้นจากเหตุจงใจในวรรคสอง ผู้กระทำต้องได้รับโทษเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า

#### ตอน 2 วิธีการชันสูตรพลิกศพ

บทบัญญัติใน ป. วิอาญา ในส่วนที่ว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ ไม่ระบุโดยตรงว่าการชันสูตรพลิกศพต้องทำอย่างไร แต่มีบัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

ป.วิอาญา ม.151 บัญญัติว่า “ในเมื่อมีการจำเป็นเพื่อพบเหตุของการตาย เจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพมีอำนาจสั่งให้ผ่าศพแล้วแยกธาตุส่วนใด หรือจะให้ส่งทั้งศพหรือบางส่วนไปยังแพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลก็ได้”

ป.วิอาญา ม.152 บัญญัติว่า “ให้แพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลปฏิบัติดังนี้”

(1) ทำรายงานถึงสภาพศพหรือส่วนของศพตามที่พบเห็นหรือตามที่ปรากฏจากการตรวจพร้อมทั้งให้ความเห็นในเรื่องนั้น

(2) แสดงเหตุตายเท่าที่จะทำได้

(3) ลงวัน เดือน ปี และลายมือชื่อในรายงานแล้วจัดการส่งไปยังพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ

ป. วิอาญา ม. 153 บัญญัติว่า “ถ้าศพฝังไว้แล้วให้ผู้ชันสูตรพลิกศพจัดการขุดศพขึ้นเพื่อตรวจดู เว้นแต่เห็นว่าไม่จำเป็นหรือจะเป็นอันตรายแก่นามัชของประชาชน”

จากบทบัญญัติของกฎหมายที่ยกมาแสดงไว้ข้างบนนี้จะเห็นได้ว่า การชันสูตรพลิกศพอาจทำได้ดังนี้

(1) กฎหมายบัญญัติไว้ให้ผ่าศพเฉพาะกรณีที่จำเป็นเพื่อหาเหตุของการตายเท่านั้น ในกรณีที่ทราบเหตุตายก็ไม่จำเป็นต้องผ่าศพ ส่วนทำอะไรจึงจะทราบเหตุตายโดยไม่ต้องผ่าศพกฎหมายมิได้บัญญัติไว้ ดังนั้นวิธีการชันสูตรพลิกศพจะอย่างไร จึงแล้วแต่ผู้ชันสูตรพลิกศพจะปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะทำให้ผู้ชันสูตรพลิกศพให้ความเห็นในประเด็นที่กฎหมายต้องการ ตามความมุ่งหมายของการชันสูตรพลิกศพที่กล่าวมาแล้ว

การชันสูตรพลิกศพมีผู้แปลตามตัวอักษรว่าการพลิกศพและดูศพ ซึ่งตรงกับวิธีการดูศพ (Leichenschau) ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเยอรมัน กล่าวคือกรณีที่แพทย์จะออกไปรับรองการตายต้องไปดูศพ (ตรวจสภาพศพภายนอก) ในกรณีที่มีการตายโดยฉิครธรรมชาติหรือพบศพบุคคลไม่ทราบชื่อ พนักงานตำรวจต้องแจ้งไปยังพนักงานอัยการหรือผู้พิพากษาศาลแขวงแห่งท้องที่ที่พบศพนั้น โดยมีชักช้า หากสาเหตุการตายยังไม่แน่ชัด ผู้พิพากษาต้องไปดูศพพร้อมกับแพทย์สองนายที่จะผ่าศพชันสูตร (วิธีการนี้เรียกตามภาษาเยอรมันว่า Die richterliche Leichenschau )

(2) การสั่งให้ผ่าศพ ถ้าพิจารณาด้วยคำในกฎหมายแล้ว อาจมีปัญหาในทางปฏิบัติว่าผู้ชันสูตรพลิกศพจะสั่งให้ใครผ่าศพ ถ้ามีผู้ช่วยของผู้ทำการชันสูตรพลิกศพไปด้วยก็อาจจะสั่งให้ผู้ช่วยผ่าได้ ถ้าไม่มีผู้ช่วยจะสั่งใครได้

(3) ผู้ชันสูตรพลิกศพ (ฝ่ายแพทย์) เป็นผู้ผ่าศพเองในกรณีเช่นนี้คงไม่มีปัญหาเพราะกฎหมายให้อำนาจผู้ชันสูตรพลิกศพเป็นผู้สั่งให้ผ่าศพได้ ตนเองก็ย่อมมีอำนาจผ่าศพได้เช่นเดียวกัน

(4) การส่งศพและการขุดศพ ในกรณีที่ผู้ชันสูตรพลิกศพเห็นว่าจำเป็นต้องส่งศพไปตรวจพิสูจน์ ณ สถานที่ใด ก็มีอำนาจดำเนินการส่งศพหรือบางส่วนของศพไปตรวจพิสูจน์ได้รวมทั้งอำนาจในการขุดศพขึ้นมามาตรวจได้ด้วย

เพื่อให้ นักศึกษาสามารถอธิบายความหมายในการปฏิบัติกรต่าง ๆ ในการชั้นสูตร พลิกศฟได้ ตอนนี้จะแบ่งเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. แนวทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวน
2. แนวทางปฏิบัติของแพทย์
3. แนวทางปฏิบัติของพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครอง
4. แนวทางปฏิบัติในการชั้นสูตรพลิกศฟอิสลามิก
5. แนวทางปฏิบัติในการชั้นสูตรพลิกศฟทหารก
6. การประมาณเวลาตาย

### 1. แนวทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวน

ตามระเบียบการตำรวจ เกี่ยวกับคดี ฉบับแก้ไขตาม พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติม ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 ลักษณะ 10 การชั้นสูตรพลิกศฟ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งสรุปโดยย่อต่อไปนี้

1.1 พนักงานตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนผู้ได้รับแจ้งการตายโดยผิดธรรมชาติ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ต้องดำเนินการบันทึกการรับแจ้ง ลงในรายงานประจำวัน แล้วรีบไปยังที่ที่พบศฟ เพื่อดำเนินการรักษาศฟ สภาพแวดล้อม ในบริเวณที่พบศฟตลอดจนวัตถุร่องรอยอันเป็นหลักฐานแสดงถึงเหตุที่ตายนั้น ให้อยู่ ในสภาพเดิมทุกประการ จนกว่า การชั้นสูตรพลิกศฟจะแล้วเสร็จ เว้นแต่มีความจำเป็นต้อง กระทำเพื่อป้องกันอันตรายแก่นามัยของประชาชน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น

1.2 ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปชั้นสูตรพลิกศฟทราบ และก่อนการชั้นสูตรพลิกศฟ ให้พนักงานสอบสวน แจ้งให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนทราบ เท่าที่จะทำได้

1.3 ทำสำนวนการชั้นสูตรพลิกศฟ ซึ่งประกอบด้วย

(1) รายงานการสอบสวน แสดงถึงว่า ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ข้อเท็จจริง และรายละเอียดพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้ระบุว่าใคร หรือสงสัยว่าใคร เป็นผู้ทำร้ายเท่าที่จะทราบได้

(2) คำให้การพยานซึ่งเป็น สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล ญาติของผู้ตาย หรือพยานอื่นที่รู้เห็นการกระทำสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย

(3) บันทึกการตรวจสถานที่ที่เกิดเหตุ แผนที่เกิดเหตุ รวมทั้งรายงานการตรวจ พิสูจน์ร่องรอยหลักฐาน ตลอดจนบันทึกการสอบสวนแสดงรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพ

(4) รายงานการชันสูตรพลิกศพ แสดงถึงสภาพของศพ เศษ หรือส่วนของศพ ตามที่พบเห็น หรือที่ปรากฏจากการตรวจ พร้อมความเห็นตามแบบ น.ค.2

(5) ภาพถ่ายศพหรือส่วนของศพ สถานที่พบศพตลอดจนสถานที่ที่เกี่ยวข้อง

(6) พิมพ์ลายนิ้วมือผู้ตาย

1.4 ในกรณีที่ต้องการส่งศพ เศษหรือส่วนของศพ ไปตรวจพิสูจน์ทางนิติเวชศาสตร์ ที่สถาบันนิติเวชวิทยา สำนักงานแพทย์ใหญ่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือโรงพยาบาลของรัฐ ที่มีแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ซึ่งได้รับวุฒิบัตรหรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทยสภาปฏิบัติหน้าที่อยู่ ให้มีหนังสือนำส่งตามแบบ น.ค. 1

1.5 เมื่อญาติขอรับศพกลับ ให้พนักงานสอบสวนผู้ร่วมทำการชันสูตรพลิกศพ ขอรับใบแจ้งการตาย หรือขอรับผลการตายจากแพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพ แล้วแจ้งให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ออกใบมรณะบัตรมอบให้ญาตินำไปขอรับศพจากแพทย์ ไปดำเนินการตามประเพณีต่อไป

## 2. แนวทางปฏิบัติของแพทย์

แพทย์ต้องร่วมมือกับพนักงานสอบสวนในการช่วยพิสูจน์ว่าผู้ตายเป็นใครด้วยการปฏิบัติควรเน้นไปในทางที่จะทราบเหตุตายเป็นสำคัญซึ่งได้แก่การตรวจศพ แต่อย่างไรก็ดี ก่อนดำเนินการตรวจศพควรพิจารณาสถานที่ที่พบศพประกอบด้วย

2.1 การตรวจสถานที่ที่พบศพ สถานที่ที่พบศพอาจเป็นสถานที่เกิดเหตุและสถานที่ตายด้วยหรือไม่ก็ได้ ดังนั้นเพื่อที่จะให้ความเห็นได้ว่าผู้ตายตายที่ไหน ควรตรวจสถานที่ที่พบศพด้วย ตามธรรมเนียมการตรวจสถานที่เกิดเหตุเป็นเรื่องของพนักงานสอบสวน โดยเฉพาะ และบางกรณีเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐานจะต้องไปตรวจด้วย เพราะการตรวจสถานที่เกิดเหตุเป็นวิชาการสำคัญแขนงหนึ่งในวิชาการพิสูจน์หลักฐาน ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญเป็นตำราไว้โดยเฉพาะการปฏิบัติต้องมีเทคนิคและวิธีการหลายแบบหลายตอนซึ่งจะไม่นำมากกล่าว ณ ที่นี้ แต่แพทย์ควรตรวจสถานที่ที่พบศพตามแนวทางต่อไปนี้

ก. ควรพิจารณาสถานที่รอบ ๆ ศพว่า มีร่องรอยวัตถุพยานอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่บริเวณใกล้เคียง เมื่อเวลาเดินเข้าไปอย่าเคลื่อนย้ายวัตถุพยานดังกล่าวโดยไม่จำเป็น

ข. การเคลื่อนย้ายสิ่งของในที่ ที่พบศพ ถ้าจำเป็นต้องเคลื่อนย้ายต้องทำแผนผังและบันทึกไว้

ค. สถานที่ที่พบศพนั้น แพทย์ต้องพิจารณาว่าสถานที่ที่พบศพนั้นเป็นสถานที่ที่ตายด้วยหรือไม่ คู่มือรายคราบเลือดการเปลี่ยนแปลงของตำแหน่งของสิ่งของในที่นั้นและอื่น ๆ ประกอบ ถ้าปรากฏว่าสถานที่ที่พบศพไม่น่าจะเป็นสถานที่ที่ตาย ต้องคู่มือรายการเคลื่อนย้ายศพว่าศพมาอยู่ที่นั่นได้โดยวิธีใด

2.2 การตรวจศพ เนื่องจากแพทย์มีหน้าที่สำคัญในการหาเหตุตาย การหาเหตุตายตามหลักวิทยาศาสตร์การแพทย์ที่แน่นอนต้องผ่าศพตรวจ แต่การชันสูตรพลิกศพ ณ ที่ที่พบศพไม่อาจทำได้ ดังนั้น ผู้ชันสูตรพลิกศพก็ต้องใช้วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้สามารถให้ความเห็นเกี่ยวกับเหตุตายที่ใกล้เคียงกับข้อเท็จจริงตามวิชาการมากที่สุด โดยกระทำ ณ ที่พบศพนั่นเอง ดังต่อไปนี้

(1) ตรวจและบันทึกสภาพศพภายนอกโดยละเอียด รวมทั้งลักษณะเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย

(2) ประมาณว่าตายมานานเท่าใด

(3) ตรวจหาเหตุตายจากภายนอก ได้แก่ การดูบาดแผลและร่องรอยการถูกทำร้ายต่าง ๆ

(4) ตรวจช่องทวารต่าง ๆ ของร่างกายทั้งหมด ได้แก่ หู ตา จมูก ทวารหนัก ทวารเบา ช่องคลอด ว่ามีสิ่งแปลกปลอมที่ค้างอยู่หรือไม่ มีของเหลวชนิดใดไหลออกมา เช่น เลือดจากหู จากจมูก หรือสิ่งแปลกที่อื่น ๆ อุดในปากในจมูก สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตายได้

(5) ตรวจหาเหตุจากภายในร่างกาย ได้แก่

ก. การพลิกศพ ได้แก่การตะแคงศพหรือให้ศพนอนคว่ำ ศพที่มีบาดแผลที่มีเลือดขังอยู่ในร่างกาย ถ้าแผลกว้างพอ เมื่อพลิกศพให้ส่วนแผลต่ำลงเลือดที่ขังอยู่ภายในจะไหลออกมาทางแผล ในกรณีที่มีน้ำหรือเลือดในกระเพาะอาหารหรือในหลอดลม เมื่อพลิกศพคว่ำหน้าอาจพบน้ำหรือเลือดนั้นไหลออกมาจากปากและจมูกได้

ข. การใช้มือกดตามที่ต่าง ๆ การกดจะทำให้ของเหลวที่ขังในช่องร่างกายไหลออกมาภายนอก ถ้าทำประกอบกับการพลิกศพจะทำให้เห็นผลชัดเจนยิ่งขึ้น บริเวณกระดูกหักการกดและคลำบริเวณนั้นอาจรู้สึกได้ที่มีมือว่ามีกระดูกหักของปลายกระดูก

ค. การใช้เข็มเจาะ ถ้าสงสัยว่าภายในร่างกายจะมีของเหลวขังอยู่ การใช้เข็มขนาดใหญ่และยาว (ที่แพทย์ใช้สำหรับเจาะน้ำไขสันหลัง) เจาะลงไปพร้อมกับใช้กระบอกฉีดยาดูด ถ้ามีของเหลวจะพบได้

ง. การผ่าศพบางส่วน ประโยชน์ของการผ่าศพบางส่วนก็เพื่อหาเหตุตายเฉพาะกรณีที่สงสัย เช่น สงสัยว่ามีวัตถุแปลกปลอมที่ติดอุดหลอดลม ก็ผ่าเฉพาะบริเวณหลอดลม ถ้าพบสิ่งที่อุดอยู่ก็เป็นสาเหตุการตาย หรือถ้าสงสัยว่าจะมีเลือดในช่องท้อง การผ่าช่องท้องเข้าไปดูนอกจากจะรู้ว่ามึเลือดในช่องท้องแล้ว ยังอาจตรวจปริมาณเลือดคนนั้นว่ามีมากน้อยเท่าใดเป็นเหตุตายได้หรือไม่อีกด้วย

จ. การตัดหรือผ่าบางส่วนของศพส่งไปตรวจ ในกรณีที่สงสัยว่าผู้ตายจะตายจากสารพิษหรือยาพิษ จำเป็นจะต้องเอาอวัยวะภายใน เช่น กระเพาะอาหาร ตับ ส่งไปตรวจวิเคราะห์แยกธาตุว่ามีสารนั้นอยู่หรือไม่

(6) การเก็บของส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ การเก็บวัตถุพยานที่จะส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการแบ่งได้เป็น

ก. การเก็บคราบต่าง ๆ ที่สงสัยว่าเป็นคราบเลือด คราบอสุจิ ที่ติดบริเวณส่วนต่าง ๆ ของศพหรือบริเวณที่พบศพ ให้ใช้สำลีสะอาดพันปลายไม้ ป้ายคราบที่สงสัย ใส่ไว้ในหลอดแก้วจุกด้วยสำลีให้แน่น ส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ วัตถุพยานอื่น เช่น เส้นผม เส้นใย ปลายกระสุนปืนและอื่น ๆ เก็บใส่ถุงพลาสติกปิดผนึกปากถุงให้มีฉลากส่งห้องปฏิบัติการ

ข. การเจาะเลือดภายหลังตาย โดยทั่วไปการเจาะเลือดภายหลังตาย เจาะได้ 2 แห่งคือ เจาะจากหัวใจ และเจาะจากหลอดเลือดดำโคนขา

ค. การตัดอวัยวะส่งตรวจเพื่อวิเคราะห์ในกรณีที่สงสัยว่าผู้ตาย ตายเพราะสารพิษจำเป็นต้องเก็บอวัยวะส่งห้องปฏิบัติการเพื่อตรวจวิเคราะห์หาพิษต่อไป

### 3. แนวทางปฏิบัติของพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครอง

ตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2543 ข้อ 10-14 วางแนวปฏิบัติของพนักงานอัยการไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 10 การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคหนึ่ง วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย

ในการตรวจสำนวนการชันสูตรพลิกศพ กรณีที่ความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา หากพนักงานสอบสวนเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการรายงานต่อหัวหน้าพนักงานอัยการตามลำดับชั้นจนถึงอธิบดี เพื่อแจ้งไปยังผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี

ในการชันสูตรพลิกศพ กรณีที่มีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หากพนักงานสอบสวนเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของ พนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการบันทึกไว้ในแบบรายงานการชันสูตรพลิกศพ แล้วรายงาน ต่อผู้อำนวยการศูนย์ เพื่อแจ้งไปยังผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้ว แต่กรณี

ข้อ 11 ให้พนักงานอัยการผู้ได้รับมอบหมายเข้าร่วมทำการชันสูตรพลิกศพยัง สถานที่และวัน เวลา ตามที่ได้รับแจ้งจากพนักงานสอบสวน

ก่อนดำเนินการชันสูตรพลิกศพ ให้พนักงานอัยการตรวจสอบให้ได้ความว่า พนักงานสอบสวนได้แจ้งให้ สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนทราบเท่าที่จะทำได้

ในกรณีที่ปรากฏว่า พนักงานสอบสวนยังมีได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวใน วรรคก่อน ให้พนักงานอัยการแจ้งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการให้ถูกต้องตามที่กฎหมาย กำหนดไว้เท่าที่จะทำได้ แต่ถ้ามีความจำเป็นและมีเหตุอันสมควรที่พนักงานสอบสวนไม่ สามารถปฏิบัติได้ ให้ชันสูตรพลิกศพไปได้ โดยแจ้งให้พนักงานสอบสวนบันทึกเหตุดังกล่าว ไว้เป็นหลักฐาน

ข้อ 12 ในการชันสูตรพลิกศพ พนักงานอัยการจะต้องตรวจสอบว่า การชันสูตร พลิกศพได้กระทำโดยพนักงานสอบสวนร่วมกับแพทย์ที่มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ตามลำดับ

(1) แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ซึ่งได้รับวุฒิปับตรหรือได้รับหนังสืออนุมัติจาก แพทยสภา

(2) แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ ถ้าแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ไม่มี หรือไม่ อาจปฏิบัติหน้าที่ได้

(3) แพทย์ประจำสาธารณสุขจังหวัด ถ้าแพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้

(4) แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุข ถ้าแพทย์ประจำ สาธารณสุขจังหวัดไม่มี หรือ ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้

ในกรณีที่แพทย์ตามที่ระบุไว้วรรคแรกไม่มีหรือ ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้พนักงาน สอบสวนบันทึกเหตุดังกล่าวไว้ในรายงานการชันสูตรพลิกศพ

ข้อ 13 ในการชันสูตรพลิกศพ จะต้องให้ได้ความว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด เหตุและพฤติการณ์ในการตายเป็นอย่างไร ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวว่าเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้

ข้อ 14 ให้พนักงานอัยการผู้ชันสูตรพลิกศพ บันทึกรายละเอียดผลการชันสูตรพลิกศพ ในแบบรายงานการชันสูตรพลิกศพ เสนอผู้อำนวยการศูนย์เพื่อทราบ

ในคดีสำคัญตามนัยแห่งระเบียบกรมอัยการว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2528 ให้ศูนย์อำนวยการรายงานผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงอัยการสูงสุด

ให้ศูนย์อำนวยการเก็บรักษาแบบรายงานการชันสูตรพลิกศพไว้ เพื่อส่งไปรวมเข้าไว้ในสำนวนการไต่สวนชันสูตรพลิกศพหรือสำนวนคดีอาญาต่อไป

สำหรับพนักงานฝ่ายปกครอง มีข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ชันสูตรพลิกศพของพนักงานฝ่ายปกครองพ.ศ. 2543 ข้อ 9-13 บัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 9 การปฏิบัติหน้าที่

(1) เมื่อได้รับแจ้งเหตุการตายจากพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ ให้เจ้าหน้าที่หรือพนักงานฝ่ายปกครองที่ได้รับการแต่งตั้งบันทึกการที่ได้รับแจ้งลงในแบบรายงานประจำวันรับแจ้งเหตุการชันสูตรพลิกศพตามแบบ ชศ.1 แล้วรายงานให้ผู้บังคับบัญชา จนถึงปลัดกระทรวงมหาดไทยทราบ ตามแบบ ชศ.2 และบันทึกการออกไปชันสูตรพลิกศพลงในแบบ ชศ.3 ท้ายข้อบังคับนี้

(2) เมื่อไปถึงสถานที่เกิดเหตุ

(ก) ตรวจสอบว่า ผู้ร่วมชันสูตรพลิกศพมีครบถ้วนและถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ ถ้าไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดให้ร่วมปรึกษาหารือหาข้อยุติร่วมกันก่อน

(ข) บันทึกภาพผู้ตายตามสภาพที่พบศพครั้งแรกพร้อมสิ่งของและสถานที่บริเวณข้างเคียง หรือร่องรอยปรากฏต่าง ๆ

(ค) ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุหรือสภาพแวดล้อมในบริเวณที่พบศพพร้อมสภาพศพและวัตถุสิ่งของต่าง ๆ โดยละเอียดและบันทึกลงในแบบการตรวจที่เกิดเหตุตามแบบ ชศ.4 ท้ายข้อบังคับนี้

(ง) ทำแผนที่ที่เกิดเหตุ ลงในแบบแผนที่ที่เกิดเหตุ ตามแบบ ชศ.5 ท้ายข้อบังคับนี้

(จ) ร่วมพิจารณาการทำแผนที่ที่เกิดเหตุกับผู้ชันสูตรพลิกศพอื่น

(ฉ) ร่วมตรวจสอบสิ่งของ อาวุธ ขานพาหนะ หรือวัตถุอื่น ๆ ของคนตายหรือที่พบศพในสถานที่เกิดเหตุ

(ซ) ร่วมทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพกับผู้ชันสูตรพลิกศพอื่น ๆ เพื่อแสดงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวไว้ว่าเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ ตามแบบรายงานการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวน ให้พิจารณาทุกประเด็นอย่างละเอียดรอบคอบก่อนทำความเข้าใจร่วมกัน เนื่องจากผู้ที่ทำการชันสูตรพลิกศพ อาจถูกเรียกเป็นพยานในชั้นการไต่สวนของศาลหรืออาจตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาได้ เสร็จแล้วให้สำเนารายงานการชันสูตรพลิกศพดังกล่าว รายงานผู้บังคับบัญชา และกระทรวงมหาดไทย

ข้อ 10 เมื่อทำการชันสูตรพลิกศพแล้วเสร็จ นอกจากร่วมบันทึกลงในแบบรายงานการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวนแล้ว ให้บันทึกผลการชันสูตรพลิกศพลงในบันทึกผู้ชันสูตรพลิกศพตามแบบ ชศ.6 ท้ายข้อบังคับนี้ เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานและรายงานผลการชันสูตรพลิกศพต่อผู้บังคับบัญชา

ข้อ 11 กรณีที่มีความเห็นไม่ตรงกันและไม่อาจลงชื่อในแบบรายงานการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวนได้ ให้บันทึกความเห็นแย้งไว้ในบันทึกผู้ชันสูตรพลิกศพตามแบบ ชศ.7 ท้ายข้อบังคับนี้ มอบให้พนักงานสอบสวนหนึ่งชุด พร้อมบันทึกให้ทราบว่ามีความเห็นแย้งไว้ในแบบรายงานการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวนและรวบรวมรายงานตามข้อ 15

ข้อ 12 ในกรณีที่มีการตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ซึ่งพนักงานสอบสวนต้องสอบสวนผู้ที่ทำให้ตายเป็นผู้ต้องหานั้น กรณีนี้ให้ถือปฏิบัติตามข้อบังคับที่ 1/2509 ลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2509 เรื่องระเบียบการสอบสวนคดีอาญาในจังหวัดอื่น นอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีข้อ 13 ด้วย โดยพนักงานฝ่ายปกครอง ผู้ทำหน้าที่ชันสูตรพลิกศพคดีนั้นแจ้งเตือนให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ รีบแจ้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอ แล้วแต่กรณีทราบ เพื่อปฏิบัติตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ที่ 1/2509 ลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2509 โดยด่วน

ข้อ 13 ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้ทำให้ตาย หรือผู้ควบคุมผู้ตายเป็นผู้ชันสูตรพลิกศพ และหรือเป็นพนักงานสอบสวนคดีนั้น และห้ามมิให้บันทึกคำพยานหลักฐานด้วยตนเอง เว้นแต่บันทึกคำชี้แจงแสดงรายละเอียดที่เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้ชันสูตรพลิกศพทราบ

#### 4. แนวทางการปฏิบัติในการชันสูตรพลิกศพอิสลามิก

ตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะ 10 การชันสูตรชันสูตรพลิกศพ วรรคท้ายข้อ 6 มี ดังนี้

“การชันสูตรพลิกศพผู้นับถือศาสนาอิสลาม ถ้าไม่จำเป็นจะต้องทำการผ่าศพ ก็ให้พยายามหลีกเลี่ยง ทั้งนี้เพื่อมิให้เป็นการละเมิดข้อบัญญัติทางศาสนาอิสลาม”

ดังนั้นในกรณีผู้ตายเป็นอิสลามิก การชันสูตรพลิกศพต้องตรวจแต่ภายนอกเท่านั้น และต้องรีบทำการตรวจโดยเร็ว เพราะทางศาสนาอิสลามจะทำพิธีฝังศพเร็วกว่าผู้ที่นับถือศาสนาอื่น

#### 5. แนวทางปฏิบัติในการชันสูตรพลิกศพทารก

การชันสูตรพลิกศพทารกนั้นมีแนวทางปฏิบัติแตกต่างไปจากการชันสูตรพลิกศพทั่วไปบางประการดังต่อไปนี้

ก. ในเรื่องการพิสูจน์บุคคลว่าผู้ตายเป็นใครนั้น ในศพทารกควรพิจารณาว่าเป็นทารกเกิดใหม่และเป็นเด็กคลอดครบกำหนดหรือคลอดก่อนกำหนด

ข. ทารกนั้น คลอดมีชีวิตหรือตายก่อนคลอด

ค. ถ้าทารกนั้นคลอดมีชีวิต ตายเพราะอะไร

##### 5.1 ลักษณะทารกคลอดใหม่ มีดังนี้

ก. ตามลำตัวมีไขมันติดอยู่ โดยเฉพาะหลังใบหูและตามข้อศอก

ข. อาจมีคราบเลือดติดตามลำตัว

ค. มีสายสะดือติดอยู่ ถ้าไม่มีการตัดสายสะดือ สายสะดือจะติดกับรกอยู่ด้วย ถ้าสายสะดือถูกตัดออกไปแล้วส่วนที่เป็นขั้วติดกับสายสะดือยังคงติดอยู่ได้ 5-6 วัน ก็จะแห้งหลุดไป

##### 5.2 ลักษณะของทารกครบกำหนด มีดังนี้

ก. ความยาวจากศีรษะถึงส้นเท้า ประมาณ 48-50 ซม.

ข. น้ำหนักประมาณ 2,700 - 3,000 กรัม

ค. รอบศีรษะยาว 35 + 2 ซม.

ง. ที่อุ้งอัมตะมีลูกอัมตะลงมาอยู่แล้ว ตามตัวไม่มีขนลานูโก มีเล็บมือเล็บเท้ายาวถึงปลายนิ้ว

ค. ถ้ามีสายสะดือติดอยู่ทั้งหมด จะยาวประมาณ 50 ซม. และรกจะหนักประมาณ 500 กรัม ลักษณะสายสะดือจะมีสีขาวปนเทา

5.3 ลักษณะทารกคลอดมีชีวิต มีดังนี้

ก. ปรากฏหลักฐานของการหายใจ ซึ่งจำต้องผ่านศพตรวจปอดและอวัยวะภายใน  
ดังนี้

ลักษณะทั่วไปของปอดเปรียบเทียบกับปอดที่มีการหายใจและไม่มีการหายใจ  
ดังตารางข้างล่างนี้

ลักษณะ	ปอดที่ยังไม่หายใจ	ปอดที่หายใจแล้ว
ปริมาตร	ขนาดเล็กแฟบ	ขนาดใหญ่ พองขยาย
ชายปอด	เป็นมุมแบนเป็นสัน	มนและโค้ง
สี	แดงคล้ำ ทั่วปอด	มีสีชมพูเป็นหย่อม ๆ
การบีบด้วยมือ	รู้สึกแน่น	รู้สึกอากาศกระทบมือ
ปิบปอดได้น้ำ	ไม่มีพรายน้ำปุด	มีพรายน้ำปุดขึ้นที่ผิวหนังเป็นเม็ดเล็ก ๆ
ผิวหนังปอด	เรียบไม่มีรอยโป่งของถุงลม	อาจพบถุงลมโป่งที่ผิว
น้ำหนัก	ประมาณ 1/7 ของน้ำหนักตัว	ประมาณ 1/3 ถึง 1/5 ของน้ำหนักตัว
การลอยน้ำ	จมน้ำ	ลอยน้ำ

การทดสอบลอยน้ำ (Hydrostatic test) วิธีนี้ใช้กันมานาน โดยตัดปอดทั้งสองข้างออกมาจากซี่ปอดแล้วนำไปลอยในภาชนะที่ใส่น้ำไว้ ถ้าปอดทั้งสองข้างจมอยู่ใต้น้ำ แสดงว่าปอดนั้นไม่มีอากาศอยู่เลย ถ้าจมน้ำเป็นบางส่วนแสดงว่ามีลมเข้าไปได้บ้าง ซึ่งแสดงว่ามีการหายใจ แต่ถ้าปอดมีพยาธิสภาพ แม้ทารกคลอดออกมามีการหายใจก็ทำให้ปอดจมน้ำได้

การตรวจเนื้อปอดด้วยกล้องจุลทรรศน์ โดยวิธีตัดเนื้อฝิ่งพาราฟินแล้วนำไปย้อม จะสามารถบอกสภาพของถุงลมว่ามีการขยายตัวหรือไม่ ตลอดจนพยาธิสภาพของปอด เป็นการช่วยวินิจฉัยว่าทารกมีการหายใจหรือไม่

การตรวจลมในกระเพาะอาหารและลำไส้ วิธีทำต้องผูกขั้วกระเพาะอาหารผูกปลายลำไส้ใหญ่ส่วนต้น และผูกปลายลำไส้ใหญ่ ตัดกระเพาะอาหารติดกับลำไส้เล็ก และลำไส้ใหญ่ออกจากร่างกายเป็นพวง เอาไปลอยในถังน้ำ ถ้ากระเพาะอาหารและลำไส้เล็ก

ส่วนต้นลอยน้ำ แสดงว่าเด็กมีชีวิตหลังคลอดเพียงระยะเวลาสั้น ๆ ถ้าลมไปถึงลำไส้เล็ก ส่วนกลาง แสดงว่าเด็กมีชีวิตหลังคลอดประมาณ 6-12 ชั่วโมง แต่อาจผิดพลาดได้มาก เพราะอาจมีสาเหตุอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องกับค้ำย

ข. หลักฐานอื่นของการคลอดมีชีวิต ลักษณะของสะดือจะปรากฏว่ามีรอยแดงตรงผิวหนังที่เป็นรอยต่อกับสายสะดือ แสดงว่าเด็กมีชีวิตหลังคลอดอย่างน้อย 6-7 ชั่วโมง ในกรณีที่เด็กมีชีวิตอยู่หลายวัน สายสะดือจะแห้งเนื่องจากหลอดเลือดหดตัว การตรวจรอยต่อกับสายสะดือนี้อาจต้องตรวจละเอียดต่อไป โดยการตรวจทางกล้องจุลทรรศน์ค้ำย

#### 5.4 เหตุค้ำยของทารก มีดังต่อไปนี้

ก. คลอดไม่ครบกำหนด แม้ทารกที่คลอดออกมามีสภาพบุคคล ถ้าทารกมีอายุในครรภ์อ่อนเดือนมาก ก็ไม่อาจมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ คณะผู้เชี่ยวชาญขององค์การอนามัยโลกได้ให้ความเห็นไว้ว่า ถ้าทารกอายุน้อยกว่า 22 สัปดาห์ น้ำหนักน้อยกว่า 500 กรัม จะไม่สามารถจะมีชีวิตรอดไปได้ และถ้าเด็กทารกน้ำหนัก 500-700 กรัม ซึ่งอยู่ในครรภ์ระหว่าง 22-28 สัปดาห์ แม้คลอดมีชีวิตโอกาสที่จะอยู่รอดเป็นทารกจะมีน้อยเต็มที่

การประมาณอายุในครรภ์ของทารก อาจประมาณจากความยาวของทารก โดยใช้สูตรต่อไปนี้

5 เดือนแรกของการตั้งครรภ์ ความยาวของทารก = จำนวนเดือนยกกำลังสองเป็น ซม.

เดือนที่ 6 ถึง 10 ของการตั้งครรภ์ ความยาวของทารก = จำนวนเดือนคูณด้วย 5 เป็น ซม.

ตัวอย่าง    ตั้งครรภ์ 3 เดือน    ทารกยาว =  $3^2 = 9$  ซม.

                  ตั้งครรภ์ 6 เดือน    ทารกยาว =  $6 \times 5 = 30$  ซม.

ข. ขาดอากาศระหว่างการคลอด ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้หลายประการ เช่น เด็กหายใจลำบากเอาน้ำคร่ำไป เป็นต้น

ก. ได้รับบาดเจ็บระหว่างการคลอด

ง. มีความพิการและโรคที่เป็นมาแต่กำเนิด

จ. ถูกฆ่าค้ำยโดยวิธีต่าง ๆ

## 6. การประมาณเวลาตาย

ในการที่จะทราบว่าผู้ตายตายมานานเท่าใด อาศัยหลักการประมาณเวลาตายดังต่อไปนี้

6.1 ประมาณจากปฏิกิริยาเหนือชีวิต (Supravital reaction) ปฏิกิริยาเหนือชีวิต หมายถึงปฏิกิริยาของชีวิต (Vital reaction) ที่เกิดขึ้นกับอวัยวะบางอย่างภายหลังจากคนตาย (หัวใจหยุดเต้นและไม่หายใจ) ทั้งนี้เพราะเมื่อหัวใจหยุดเต้นแล้ว อวัยวะต่าง ๆ ภายในร่างกายจะขาดออกซิเจน แต่เซลล์ของอวัยวะต่าง ๆ มีความทนทานต่อการขาดออกซิเจนต่างกัน ดังนั้นเมื่อหัวใจหยุดเต้นแล้ว เซลล์ของอวัยวะต่าง ๆ ยังทำงานต่อไปได้อีกระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งอาจนำไปช่วยประมาณเวลาตายได้ดังต่อไปนี้

ก. การแข็งตัวของเลือด ภายหลังจากตายเลือดยังอาจจะมีคุณสมบัติแข็งตัวอยู่ได้เป็นระยะเวลาหนึ่ง ระหว่าง 1-12 ชั่วโมง (หมายความว่าบางรายหลังตาย 1 ชั่วโมง เลือดจะกลายเป็นน้ำใส ๆ ไม่แข็งตัว แต่บางรายหลังตาย 12 ชั่วโมง เลือดยังแข็งตัวได้อยู่ถ้าเกิน 12 ชั่วโมง เลือดจะเป็นน้ำใส ๆ ทุกราย)

ข. การหดตัวของกล้ามเนื้อ หลังตายประมาณ 4-5 ชั่วโมง กล้ามเนื้อบริเวณต้นแขน ต้นขา ยังสามารถหดตัวได้ถ้าใช้แรงกระตุ้น กล้ามเนื้อบริเวณใบหน้าถ้าใช้กระแสไฟฟ้ากระตุ้นก็ยังสามารถหดตัวได้เช่นเดียวกัน

ค. ม่านตายังหดและขยายได้ เมื่อฉีดยาเข้าไปในช่องหน้าของลูกตา ภายหลังจากตาย 3-11 ชั่วโมง

## 6.2 ประมาณจากการเปลี่ยนแปลงภายหลังจากตาย

ก. การอ่อนตัวของศพเกิดขึ้นที่ภายหลังจากตาย

ข. การแข็งตัวของศพ (Rigor mortis) เริ่มเมื่อหลังตาย 1-4 ชั่วโมง ที่ขากรรไกรคอ ลำตัว แขน ขา และศพแข็งตัวเต็มที่ 6-8 ชั่วโมง หลังตาย พอถึง 24 ชั่วโมงศพจะค่อย ๆ อ่อนตัวลงตามลำดับตั้งแต่ ขากรรไกร คอ ลำตัว และแขน ขา จนถึง 30-48 ชั่วโมง ศพจะตัวอ่อนลงอีกครั้ง (Secondary flaccidity)

ค. การเน่า จะเกิดขึ้นภายหลังจากตาย 24 ชั่วโมง เนื่องจากอากาศบ้านเราร้อน ดังนั้นการอ่อนตัวของศพครั้งที่สองจะเกิดพร้อมกับการเน่า จึงเห็นไม่ชัดเจน หลังตาย 36 ชั่วโมง ถึง 72 ชั่วโมง ศพจะเน่าเต็มที่

ง. การเย็นตัวของศพ อุณหภูมิของศพจะลดลงภายหลังจากตายคร่าว ๆ ชั่วโมงละ 1 องศาฟาเรนไฮต์

จ. การแห้งบริเวณกระจกตา เมื่อน้ำระเหยออกไปจะทำให้กระจกตาขุ่นเร็ว ภายหลังกาย 1 ชั่วโมง ถ้าศพหลับตากระจกตาอาจใสอยู่ได้ถึง 24 ชั่วโมงหลังกาย

ฉ. การเกิดจ้ำภายหลังกายบริเวณส่วนต่ำ (Livor mortis) ปรากฏชัดเจนเป็นจ้ำสีม่วงอ่อน 6-10 ชั่วโมง หลังกาย บางรายอาจเกิดเร็ว (พวกที่ป่วยเรื้อรัง) จ้ำนี้จะย้ายตำแหน่งได้ถ้าศพเปลี่ยนท่า สีของจ้ำภายหลังกายนี้อาจแสดงสาเหตุตายบางอย่างได้

6.3 การประมาณเวลาตายจากวงจรชีวิตของแมลงที่ศพ ในประเทศที่มีอากาศร้อนอย่างประเทศไทยนั้น ศพจะเน่าเร็ว คือ 24 ชั่วโมงจะเริ่มเน่าแล้ว และเมื่อเริ่มเน่าจะมีแมลงวันมาวางไข่ที่ศพ และจากไข่ของแมลงจะกลายเป็นตัวหนอน จากการศึกษาวงจรชีวิตของแมลงวันที่วางไข่ที่ขึ้นเนื่องจากศพพบว่า เมื่อแมลงวันวางไข่ได้ 1 วัน วันต่อไปไข่จะกลายเป็นตัวหนอนสีขาวขนาดเล็ก และหนอนจะเพิ่มขนาดขึ้นเรื่อย ๆ จนประมาณ 6 วัน ขนาดของหนอนจะโตเต็มที่ ประมาณ 0.5-1.5 ซม. พอในวันที่ 7 ตัวหนอนเริ่มเปลี่ยนสีเป็นสีเหลืองอ่อน สีนวลขุ่น และวันที่ 8 หนอนจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล กลายเป็นตัวด้กแค้ไม่เคลื่อนไหว และตัวด้กแค้นี้มีอายุอยู่ประมาณ 14-15 วัน จึงจะกลายเป็นแมลงวัน ดังนั้นลักษณะของตัวหนอนที่พบในศพ จะสามารถบอกอายุของตัวหนอนได้ และสามารถหาเวลาที่ศพเริ่มเน่าได้ จึงประมาณระยะเวลาตายได้

นอกจากนั้น ศพที่เน่าแล้วนาน ๆ แมลงปีกแข็งบางชนิดจะเข้าไปกัคกินศพและอาศัยในโลงศพในระยะเวลา 3-6 เดือนภายหลังกาย ดังนั้น ถ้าพบแมลงพวกนี้ อาจประมาณเวลาตายได้

6.4 การประมาณเวลาตายจากการทำงานของอวัยวะบางระบบ ได้แก่

ก. กระเพาะอาหาร ธรรมชาติการย่อยอาหารของกระเพาะอาหารใช้เวลา 2-8 ชั่วโมง แล้วแต่ประเภทอาหาร ลักษณะเศษอาหารที่อยู่ในกระเพาะจะช่วยประมาณเวลาตายว่าตายเวลาหลังอาหารมื้อสุดท้ายประมาณกี่ชั่วโมง

ข. กระเพาะปัสสาวะ อัตราการขับน้ำปัสสาวะของไตอยู่ระหว่างชั่วโมงละ 24-1,200 มล. จำนวนปัสสาวะในกระเพาะปัสสาวะ จะประมาณเวลาตายว่าหลังถ่ายปัสสาวะครั้งสุดท้ายประมาณกี่ชั่วโมง

## เอกสาร

1. พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 (ราชกิจจานุเบกษา 116 ตอน 137 ก. วันที่ 30 ธันวาคม 2542).
2. ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ฉบับแก้ไขตาม พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
3. ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการชั้นสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2543.
4. ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ชั้นสูตรพลิกศพของพนักงานฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2543.
5. อร่าม หุตางกูร. การชั้นสูตรพลิกศพ. บทบั้นจิต 2515 ; 29 : 100-23.
6. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 87 และมาตรา 159. Strafprozessordnung. Beck Texte, DTV 1967 : 39 and 64.
7. พิพัฒน์ จักรางกูล. ใต้สวนชั้นสูตรพลิกศพ. คุณภาพ 2513 ; 17 : 29-48.
8. พนม พ่วงภิญโญ. ข้อยุ่งยากเกี่ยวกับคดีใต้สวนชั้นสูตรพลิกศพ. คุณภาพ 2511 ; 15 : 117-24.
9. หมายเหตุท้าย พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2523 ราชกิจจานุเบกษา 2523 ; 97 ตอน 113 (ฉบับพิเศษ) ลงวันที่ 25 ก.ค. 2523.
10. สมประสงค์ ประารธนาดี. การพิสูจน์หลักฐาน. พระนคร : วิทยานุกูล 2514 : 5-18.
11. อารี วัลยะเสวี, และคณะ. โรคโภชนาการเล่ม 1. กทม. : บริษัทประชาช่าง 2520 : 231-40.
12. วิฑูร โอสถานนท์. การลายน้ําของปอดทารกที่ตายในระยะก่อนคลอด ในขณะที่คลอดและหลังคลอด. สารศิริราช 2502 : 11 : 267-72.
13. ระพี แม้นโกศล. การหนเวลาตายในศพน้ํา. สารศิริราช 2529 ; 38 : 855-7.
14. Simson, K. Tayer's Principles and Practice of Medical Jurisprudence Vol. II 12thEd. London : Churchill 1965 : 123.
15. Berg, SP. Gerichtliche Medizin 7th Ed.Muenchen : Rudolph Mueller & Steinicke 1966 ; 211.
16. Health Aspects of Human Rights with special reference to developments in biology and medicine W.H.O. Geneve 1976 : 14.
17. Camps, FE. Gradwohls Legal Medicine 2nd ed. Baltimore : Williams and Willkins 1968: 83-107.
18. Dietz, G. Gerichtliche Medizin 4th ed. Leipzig : Johann Ambrosius Barth 1967 : 29-30.
19. Voigt, J. Specific post-mortem changes produced by larder beetles, J foren Med 1965 : 12 : 76-80.